

Spoločensko-morálne nezhody a politické riešenia v čase pandémie ochorenia COVID-19 z pohľadu filozofie Alasdaira MacIntyry

Gabriela Zeleňáková

Gabriela Zeleňáková: Spoločensko-morálne nezhody a politické riešenia v čase pandémie ochorenia COVID-19 z pohľadu filozofie Alasdaira MacIntyry [Socio-moral disagreements and political solutions during the COVID-19 pandemic from the perspective of Alasdair MacIntyre's philosophy]. In: *Ostium*, vol. 18, 2022, no. 1.

Socio-moral disagreements and political solutions during the COVID-19 pandemic from the perspective of Alasdair MacIntyre's philosophy

The goal of this essay is to sum up the most important political debates since the beginning of the COVID-19 pandemic in Slovakia. The paper analyses the arguments of particular political viewpoints from the perspective of MacIntyre's moral philosophy. In this essay, we claim that MacIntyre's concept of rationality dependent on tradition could facilitate the understanding among rival moral and political theories. Therefore, MacIntyre's philosophy appears to be an inspirational source for the political solutions nowadays.

Keywords: Alasdair MacIntyre, COVID-19, tradition, morality, political theory

Úvod[1]

Predložená esej predstavuje vybrané kultúrno-politické témy, ktoré rezonovali v slovenskej spoločnosti od roku 2020. Práca ponúka kritickú analýzu argumentačných stratégií protichodných pozícií vybraných tém. Cieľom práce je poukázať na prínos kontextuálneho zasadenia jednotlivých pozícií do konkrétnej tradície myslenia, a to z pohľadu macintyrovskej perspektívy, ktorá bude predstavená. MacIntyrovská perspektíva môže poslúžiť ako inovatívna metóda objasňujúca príčiny sporov, do ktorých sa v hodnotových kultúrnych otázkach ako spoločnosť dostávame. Predstavenie MacIntyrovho konceptu tradície myslenia posluží lepšiemu porozumeniu argumentačným líniam jednotlivých pozícií v polarizujúcich témach. Súčasne môže MacIntyrov koncept tradície ako racionálneho skúmania napomôcť pri hľadaní kritérií hodnotenia pre konkrétnu tradíciu a východisk, ktoré ponúka pri riešení odpovedí o morálnych témach. Konfrontácia politikov s riešeniami, ktoré pri tvorbe politik prinášajú, a zasadenie ich rozhodnutí do istého morálno-politického rámca by mohla prispieť k lepšiemu porozumeniu medzi stúpenkami odlišných názorových táborov a v konečnom dôsledku aj k hľadaniu konsenzu. „Politické inštitúcie a rozhodnutia sú totiž racionálne obhájiteľné do tej miery, do akej sú výsledkom racionálneho uvažovania a diskusie všetkých členov politického spoločenstva.“[2] Stavajúc na tomto predpoklade sa javí facilitovanie spoločenskej diskusie ako nevyhnutnosť pri hľadaní politických riešení, ktoré by boli racionálne obhájiteľné a realizovateľné.

1. Predstavenie zásadných kultúrno-politických tém na Slovensku od roku 2020

Pre bližšie predstavenie kľúčových tém, ktoré rezonovali na Slovensku v roku 2020 bude vhodné

zasadiť tieto témy do historického kontextu a priblížiť ich premenu v čase. Koncom 90. rokov po páde mečiarizmu bola na čele hierarchie spoločenských problémov nezamestnanosť[3], v ďalšej dekáde sprevádzanej vládami Roberta Fica sa na prvé priečky dostal problém s korupciou.[4] Po februárových voľbách v roku 2020 sa požiadavky na vysoké morálne štandardy politickej elity ukázali ako nevyhnutné minimum, ku ktorému sa pridala i naliehavá požiadavka kompetentnosti a odbornosti. Epidemická kríza len zvýraznila odborné nedostatky vládnej väčšiny a zapríčinila rýchle vytriezvenie spoločnosti. Premiérov štýl komunikácie často ponúkal čierno-biele videnie sveta, čím umocňoval polarizáciu spoločnosti.[5] Vláda, ktorá vzišla z volieb v roku 2020 mala silnú protikorupčnú agendu, takže aj očakávania občanov boli v tejto súvislosti vysoké. Témy spojené so spravodlivosťou rezonovali často v mienkotvorných médiách. V oblasti spravodlivosti bola predstavená ambiciózna reforma, ktorá mala prispieť k náprave pokriveného obrazu systému súdnictva na Slovensku. Naštartovanie reforiem, ktoré sa vláda v programovom vyhlásení zaviazala naplniť, bolo pomerne vágne aj pre okolnosti spojené s uplatňovaním politiky v čase celoštátnej epidémie. V ďalšej časti eseje predstavíme najdiskutovanejšie témy a rozličné politické prúdy v navrhovaných riešeniach.

Rok 2020 sa zapíše do dejín ako rok pandémie ochorenia COVID-19. Epidémia ochorenia vytvorila interaktívnu kulisu pre odohrávanie historických udalostí, pričom každá z nich ňou bola priamo či nepriamo ovplyvnená alebo generovaná. Z tohto dôvodu sa každý pokus o extrakciu kľúčových tém polarizujúcich slovenskú spoločnosť v roku 2020 nezaobíde bez spomenutia tejto epidémie[6] ako prvku konštituujúceho spoločensko-politické dianie a deštruujúceho kultúrne dianie na Slovensku.

1.1 Pandemické opatrenia - život a zdravie verzus individuálna sloboda

Za zásadnú tému, ktorá sa od zachytenia epidémie na území Slovenskej republiky v marci 2020 niesla spoločenskou diskusiou, možno považovať tému pandemických opatrení prijímaných vládou na území Slovenska. Táto téma rozdeľovala politikov od nástupu novej vlády, preto prinášame rekonštrukciu argumentov prezentovaných jednotlivými pozíciami a následnú extrakciu hodnôt, ktoré stoja za argumentačnými stratégiami.

Prístupy, ako riešiť epidémiu, sa rôznili a dva najzásadnejšie tábory označíme ako tábor konzervatívcov a tábor liberálov.[7] Tábor konzervatívcov označuje väčšinu politikov z hnutia Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti na čele s Igorom Matovičom hlásiacich sa k tradičným hodnotám. Premiér Igor Matovič prostredníctvom vyjadrení na sociálnych sieťach zdôvodňoval potrebu zavádzania epidemických opatrení nasledujúcim spôsobom: „Situácia je vážna, a preto po 3 mesiacoch preberám vedenie boja voči Covid-19 do vlastných rúk s rovnakým cieľom ako počas prvej vlny - vyhrať ho s čo najmenším dopadom na zdravie a životy nevinných ľudí.“[8] V tomto politickom tábore bolo možné identifikovať časté odvolávanie sa na hodnotu ochrany života a zdravia. V mene tohto cieľu bola v politike presadzovaná snaha o uplatnenie zásady účel svätí prostriedky, a teda bolo možné badať úsilie o využitie všetkých dostupných prostriedkov pre záchranu čo najväčšieho množstva ľudských životov pred nakazením sa novým vírusom SARS-Cov19 s možnosťou ťažkého priebehu až úmrtím. Zavádzané opatrenia boli často zdôvodňované nevyčísliteľnou hodnotou ľudského života zo strany predstaviteľov vlády.[9] V tomto prístupe možno rozpoznať silné deontologické pozadie v morálnej teórii, z ktorého vychádza táto snaha o definovanie najdôležitejšieho pravidla, ktoré by malo byť pre všetkých najvyšším princípom. Ďalšie návrhy na zvládnutie krízy spôsobenej epidémiou COVID-19 na Slovensku spájalo opatrenia na zníženie mobility obyvateľstva s intenzívnym celoplošným testovaním obyvateľstva s cieľom odhaliť ohniská epidémie a prísnu karanténou pozitívnych ľudí zamedziť šíreniu ochorenia. Primárnou sa v tomto prístupe opäť stáva ochrana života a zdravia občanov Slovenskej republiky. Ekonomické škody, uplatnenie slobody občanov sú v tejto pozícii sekundárne a princíp ochrany života sa podriaďujú ľudské práva a slobody. Do popredia tu už na prvý pohľad vystupuje humanistický vplyv, kde v centre pozornosti stojí človek a hodnota života je najvyššia.

Druhý, liberálny tábor presadzoval riešenie epidémie prostredníctvom optimalizovania vynaložených zdrojov s čo najlepším efektom na spomalenie šírenia epidémie a ochranu zdravia a života ľudí. V tomto pragmatickom prístupe je možné identifikovať utilitaristické nazeranie na morálku v tom, že nie jeden princíp či príkaz by mal určovať to, aké konanie je morálne správne, ale sumár efektu a vynaložených nákladov na jeho uplatnenie. V tejto pozícii možno identifikovať slobodu a zodpovednosť jednotlivca ako kľúčovú hodnotu. Štát mal poskytnúť akýsi rámec základných pravidiel, ktoré by však minimálne zasahovali do obmedzovania slobody jednotlivcov a podnikania. Zodpovednosť za dodržiavanie epidemických pravidiel by nespočívala len na štáte a jeho schopnosti ich vynucovania, ale aj na jednotlivcoch, ktorí by rozumným konaním neohrozili seba či svojich blízkych, prípadne ak by sa aj nesprávali rozumne, následky v podobe ohrozenia života a zdravia by niesli jednotlivci samotní. Takáto vízia bola typická pre stranu Sloboda a solidarita zastúpenú Richardom Sulíkom. Riešenie pandemickej krízy stálo v prenesení zodpovednosti za rozumné konanie na jednotlivca s nádejou, že aktívne vyhľadávajúce ľudí, ktorí by mohli ochorenie šíriť, zabezpečí štát. V tomto prístupe hrá dôležitú rolu podpora podnikateľského prostredia zo strany štátu, kompenzácia strát z podnikania spôsobených epidémiou. Silné hodnoty, ktoré možno rozpoznať v pozadí tohoto prístupu, sú hodnota slobody a fungovania voľného trhu. Z hľadiska dopadu ochorenia na jednotlivca možno vnímať darvinistický vplyv na argumentáciu. Samozrejme, štát sa usiluje zabezpečiť čo najlepšiu zdravotnú starostlivosť pre ohrozených a chorých občanov, no na druhej strane príroda si vyberie jedincov, ktorí sú životaschopnejší a tí ochorenie prekonajú. Zástancovia prístupu kalkulovania medzi cenou strát a zisku sa často v konkrétnych návrhoch riešenia krízy spojenej s pandémiou ocitli na tenkom ľade, lebo bolo ťažké zhodnúť sa na hranici pri riziku a stratách, ktoré by sme ako spoločnosť mali podstúpiť. Dostalo sa im výraznej kritiky pri vetovaní zavedenia prísnych opatrení a zákazu vychádzania pred koncom roka 2020, kedy si epidemiologická situácia vyžadovala ráznejšie zavedenie pravidiel, no poslanci strany Sloboda a solidarita presadzovali otvorené obchody a reštaurácie. Počas tlačovej besedy, keď sa ho pýtali na informácie ohľadom možného zatvorenia terás reštaurácií od 11.12.2020, reagoval Richard Sulík takto: „Ak to tak bude, tak je to cieleňá likvidácia reštaurácií, to sa nedá ani inak nazvať.“^[10] Prístup liberálov bol následne kritizovaný veľkou časťou spoločnosti, keďže často odkladali zavedenie potrebných opatrení obmedzujúcich šírenie vírusu na poslednú možnú chvíľu, kedy už bolo zrejmé všetkým, že epidémia nabrala rýchly progres. Brzdiť rozbehnutý vlak vo vysokej rýchlosti stálo následne našu spoločnosť mnoho strát na ľudských životoch.

1.2 Očkovanie - strach v pozadí protikladných postojov

Ďalšou z polarizujúcich tém, ktorá súvisí s riešením epidémie ochorenia COVID-19, bolo v roku 2020 očkovanie. S príchodom pandémie bolo očkovanie očakávané ako jediná cesta pre ukončenie epidemických opatrení, opakovaných vyhlásení núdzového stavu a obmedzovaní slobôd jednotlivca v prospech spoločného dobra v podobe zastavenia šírenia vírusu. V priebehu roka 2020 však začali silnieť hlasy spochybňujúce očkovanie ako nástroj na riešenie epidemickej krízy a jednotlivé názorové skupiny zástancov a odporcov očkovania sa začali viac voči sebe vyhraňovať. S príchodom ďalších vln epidémie a pomaly postupujúcim preočkovaním populácie sme boli svedkami vyostrovania sporov v spoločnosti. Takto polarizovaná spoločnosť zlyhávala v spoločnom boji proti vírusu a jednotlivé názorové skupiny sa posúvali ďalej od seba smerom k extrému. V pozadí argumentov oboch stanovísk možno rozpoznať strach. Ten jedných nabádal k ochrane svojho a verejného zdravia prostredníctvom očkovania, druhých zasa predstava možných, hoci málo pravdepodobných nežiaducich účinkov z vakcíny paralyzovala v rozhodnutí dať sa očkovať. Boli sme tak svedkami stretov dvoch morálnych hodnôt, kde na jednej strane stála ochrana verejného zdravia a na druhej strane sloboda jednotlivca. V čase, kedy bolo množstvo vakcín pre populáciu rozhodnuté dať sa zaočkovať nedostatočné, museli predstavitelia štátu vybrať spôsob prerozdelenia vakcín v spoločnosti. Väčšina západoeurópskych krajín zvolila stratégiu zaočkovať najviac rizikovú časť populácie ako prvú, pretože pacienti plniaci nemocnice a z nich nejaká časť úmrtí boli najmä z kategórie vekovo najstaršej populácie. Spôsob prerozdelenia vakcín v našej krajine bol však odlišný

a v rôznych etapách sa menil. V úvodnej fáze očkovania poukázal Sýkora na vzniknutý bioetický problém Slovenskej očkovacej stratégie. Ukázal, že základným princípom štátnej očkovacej stratégie nebolo zabrániť úmrtiam, ale zabrániť infekciám u skupín s vysokým rizikom vzniku infekcie. V článku „Táto krajina nie je pre starých“ upozorňuje na liberálno-ekonomický princíp, ktorý stál v pozadí očkovacej stratégie a uprednostnil tak prístup mladým ľuďom k vakcíne pred starými, oveľa zraniteľnejšími. V praxi sa tak nedostali na očkovanie ohrozené skupiny obyvateľstva, medzi nimi starí ľudia, onkologickí a rizikovní pacienti. Tieto skupiny boli predbehnuté skupinou zdravých mladších ľudí, ktorí však boli považovaní za tých, ktorí majú vyššiu šancu nakaziť sa infekciou. Sýkora vníma problém v dnešnom nastavení spoločnosti takto: „Vidím sebestvo a zameranie na seba. Súvisí to s liberálno-ekonomickým nastavením, že každý hrabe pre seba, ale nie je to len o tom.“^[11] Opäť možno vidieť akýsi boj medzi viacerými názorovými tábormi o to, ktorý princíp alebo morálna hodnota zvíťazí, a budeme sa usilovať o jej uplatnenie, to však rozhodne politická realita, a ako naši politici často zdôrazňujú, umenie možného v politike, teda to, na čom v praxi nastane politická zhoda.

1.3 Umelé ukončenie tehotenstva - koho právo?

Poslednú tému polarizujúcu Slovensko, ktorá bude predstavená, je téma umelého ukončenia tehotenstva. Ide o morálny problém, ktorý pravidelne rozdelí slovenskú spoločnosť a javí sa, že konsenzus o ňom v blízkej budúcnosti nenastane. Možno práve isté spomalenie života zapríčinené epidemickými opatreniami vytvorilo priestor pre širšiu spoločenskú diskusiu v tejto téme, ktorú akcelerovali i mnohé mienkotvorné médiá. Hoci bola debata v roku 2020 široká, k téme sa vyjadrili viacerí odborníci, argumentácia akoby plávala po povrchu a nešla výrazným spôsobom do hĺbky. Predstavme si stručne argumentačné línie oboch táborov. Tábor konzervatívcov okolo Anny Záborskej pravidelne predkladá návrhy právnej úpravy tak, aby sa znížil počet ročne vykonaných potratov. V pozadí tohto konzervatívneho stanoviska stojí presvedčenie, že život vzniká počatím, teda spojením ženskej a mužskej pohlavnej bunky a tento nový človek so špecifickou genetickou informáciou zakódovanou v oplodnenom vajíčku je hodný ochrany a prisudzuje sa mu právo na život. Tábor liberálov akcentuje slobodu rozhodnutia ženy o vlastnom tele a tento princíp považuje za nadradený právu na život plodu. V tomto argumente je skrytý i biologický predpoklad, že o fetuse nemožno hovoriť ako o človeku s právami.^[12] Takto skonštruovaný argument podporený tiež štúdiami zo zahraničia, ktoré poukazujú na zvýšené riziko na zdraví žien po zavedení reštriktívnych opatrení v otázke potratov, obhajuje v tábore liberálov Jana Bittó Cigániková.^[13] Predstavením vybraných tém spoločensko-kultúrnych nezhôd na Slovensku sa javí, že každý tábor akcentuje inú hodnotu a zdanlivo nie je možné racionálnych skúmaním určiť víťaza. Zaujímavý pohľad na tento problém priniesol Alasdair MacIntyre. V ďalšej časti predstavíme jeho prístup, ktorý sa javí byť inšpiratívnym pri riešení sporov o páľčivých svetonázorových morálnych stretoch, v ktorých zdanlivo nemožno nájsť víťaza.

2. MacIntyreova interpretácia súčasných morálnych stretov

Alasdair MacIntyre patrí medzi významných filozofov politickej a morálnej filozofie druhej polovice 20. storočia po súčasnosť. Jeho politická aristotelovsko-tomistická teória je silno ukotvená v holistickom nazeraní na spoločnosť a snahu o predstavenie takej teórie dobrého života^[14], ktorá by bola uskutočniteľná v súčasnej spoločnosti západnej civilizácii. Dnešnú západnú spoločnosť možno podľa neho charakterizovať kľúčovými črtami. Sú nimi najmä názorová pluralita, silnejúci relativizmus morálnych hodnôt, emotivizmus vo verejnej debate a z toho podľa MacIntyry javiaca sa nemožná spoločenská zhoda v zásadných morálnych a politických témach.^[15]

Jednou z vyššie uvedených črt súčasných debát o morálke je emotivizmus. Hoci bol emotivizmus ako silný prúd morálnej filozofie prvej polovice 20. storočia prekonaný, podľa MacIntyry je dodnes silne prítomný v diskusiách o morálnych hodnotách.^[16] V emotivizme sú podľa MacIntyry „hodnotiace súdy nič viac než výraz preferencie, výraz postoja alebo pocitu“,^[17] a preto tieto výrazy či postoje sú

bez pravdivostnej hodnoty, takže nie je možné dospieť k racionálnej zhode o nich.[18] Silná prítomnosť emotivizmu v dnešných filozofických diskusiách o morálnych hodnotách má za následok to, že morálne hodnoty sú považované za relatívne, že je voľbou jednotlivca to, ktoré bude preferovať, že je nemožná racionálna, argumentami podložená diskusia o morálnych pravdách, a teda hlavnou úlohou aktéra v diskusii je presvedčiť protivníka či poslucháča o ponúkaných morálnych postojoch citovým vplyvaním využívajúc morálne termíny, ktoré ťažko jednoznačne definovať, avšak nesú istý citový náboj a fungujú u recipienta tak, že je náchylný uveriť posolstvu obsiahnutému v nich.

MacIntyre uvádza aj príčiny stavu, v ktorom sa dnešné diskusie o morálnych témach nachádzajú. V stručnosti ju možno nájsť v akomsi rozpade uceleného morálneho myslenia, ktoré nastalo v období osvietenstva. Došlo podľa neho k odmietnutiu Aristotelovej fyziky a s ňou aj metafyziky (s nimi aj aristotelovsko-tomistickej tradície myslenia, ktorú MacIntyre považuje za intelektuálne nadradenú voči ostatným tradíciám myslenia) a snahe o racionálne zdôvodnenie morálky. Tento pokus bol podľa neho neúspešný a výsledkom sú všetky morálne prúdy od kantovcov cez humovcov, po millovcov, ktoré vytrhávaním morálky z kontextu tradície myslenia, do ktorého by mala byť zasadená, spôsobili nemožnosť jej racionálneho zdôvodnenia, o ktorom by mohla nastať zhoda.[19] Podľa MacIntyry sú potom dnešné diskusie charakteristické nesúmerateľnosťou argumentov jednotlivých názorových stanovísk. Každé z nich má totiž korene v istej tradícii racionálneho skúmania, v ktorej je zasadené do historického kontextu a je platné a pravdivé v jej rámci, podľa jej vlastných kritérií hodnotenia.[20] Podľa MacIntyry je dnešný stav v humanitných a spoločensko-vedných disciplínach výsledok chaosu plynúceho z roztrieštenia filozofického myslenia v osvietenstve, v ktorom mal ambíciu každý filozofický projekt byť sám zdôvodnený bez metafyzického rámca na základe rozumového vyvodenia a bez zasadenia do širšieho konceptu filozofického skúmania a ukotvenia v tradícii rozumového skúmania.[21] V skúmaní politických vied potom súperia stúpenci Straussa, neomarxisti, antiideologickí empiricisti. Podobný konflikt sa deje v psychológii medzi zástancami psychoanalýzy, skinnerovho behaviorizmu a kongnitívnej teórie.[22] V oblasti normatívnej etiky malo zlyhanie snahy modernej etiky o racionálne zdôvodnenie vyústiť do dvoch hlavných etických prúdov: utilitarizmu[23] a kantovstva[24]. Tieto spory sú prítomné nielen v akademických disciplínach, ale pretavujú sa do jednotlivých pozícií zastávaných občanmi vo verejných diskusiách a u politikov pri tvorbe programov a formovaní stratégií vládnutia.

MacIntyre ukazuje, že sekularizáciou dospeli humanitné disciplíny konca 20. storočia k nasledujúcim dôsledkom:

- „1. vysoká úroveň kladenia špecifických otázok, stanovenie hypotéz, validácia predpokladov čiastkového argumentu a sumarizácia historických dôkazov relevantných pre stanovenie nejakej pôvodnej práce
2. nové vyhlásenia sú závislé od rozsiahlych a vzájomne nezlučiteľných doktrín, ktoré implikujú možné stanoviská jednotlivých doktrín
3. kým vojna medzi týmito doktrínami je súčasťou verejnej diskusie, zdieľané štandardy argumentov jednotlivých debát sa vzájomne vylučujú
4. správame sa tak, akoby univerzita ustanovovala jediné intelektuálnou komunitou prijateľné formy správania vychádzajúce z encyklopedistickej tradície myšlienkového skúmania.“[25]

MacIntyre kritizuje nielen povahu súčasných sporov v morálnej teórii, ale aj celkový systém vedeckého skúmania odohrávajúci sa na pôde univerzity ako inštitúcie, pretože vychádza z takzvanej osvieteneckej encyklopedistickej tradície skúmania. Podľa MacIntyry je v akademickej debate na najlepších univerzitách sveta stále prítomné odmietanie myšlienky, že v týchto debatách dochádza ku konfrontácii súperiacich koncepcií racionality.[26] Dôsledkom takéhoto vedeckého skúmania na pôde súčasnej modernej univerzity je aj časté vylúčenie vedeckých prístupov, ktoré by nadväzovali na inú než modernú racionálnu tradíciu encyklopédie.

Ak by sme prijali túto MacIntyrovu teóriu súperiacich racionalít, mohlo by nám to pomôcť pri objasnení konfliktov, ktorým ako spoločenstvo ľudí zastávajúcich rôznorodé presvedčenia čelíme. MacIntyrova partikularistická pozícia v oblasti morálnej teórie naznačuje, že ak chceme lepšie porozumieť oponentovým argumentom a tézám, ktoré v debate obhajuje, mali by sme sa zamerať i na skúmanie základných prvkov racionality, ktoré konštituuju jeho myšlienkový rámec a pravidlá, ktoré sú v ňom zakotvené. Bežne sa totiž vo verejnej diskusii predpokladá možnosť dospieť k zhode, respektíve veríme v možnosť akéhosi objektívneho merania a porovnania argumentov, a teda možnosť nájsť najviac obhájitelné stanovisko podporené argumentmi založenými na faktoch. MacIntyre však naznačuje, že takáto spoločenská zhoda o zásadných hodnotových otázkach je nemožná, kým si neuvedomíme širší kontext racionality ustanovenej tradíciou, v rámci ktorej dávajú argumenty zmysel. Proponenti súperiacich pozícií totiž nielenže preferujú odlišné prvé princípy, z ktorých vychádza argumentácia, ale v rámci svojich argumentov a tvrdení môžu fungovať pri rozličných pozíciách rozličné kritéria dobrého zdôvodnenia, toho, čo sa považuje za rozumné a dokázané. Pri objasnení konceptov racionality hrá podľa MacIntyru dôležitú rolu tradícia myslenia, ktorej stúpecami sú jednotliví aktéri v sporoch o morálnych otázkach. Takúto partikularistickú [27] pozíciu možno objasniť na príklade s návrhom opatrení pri riešení pandemickej krízy predstaveným v úvode a urobíme tak v ďalšej časti eseje.

MacIntyrovskou analýzou sa možno zamerať na dejiny myslenia a zasadiť tak jednotlivé tézy a argumenty do konkrétnej tradície myslenia. Tradícia myslenia u MacIntyru je špecifický koncept. [28] V dejinách západnej civilizácie rozlišuje tri základné tradície myslenia: *encyklopédia* [29], *genealógia* [30], *tradícia* [31]. Liberalizmus predstavuje dedičstvo osvietenského myslenia a encyklopédie. Všetky tradície majú spoločné znaky, ktorými ich možno popísať. Pre každú tradíciu myslenia je charakteristický súbor prvkov ako praktická rozumnosť, spravodlivosť, zoznam cností, naratívna história, súbor presvedčení, konštituujuce texty. [32] MacIntyre opisuje diskusie o hodnotách a morálnych presvedčeniach, ktoré sa dnes javia byť nekonečné a nie je možné v nich rozlíšiť víťaza. Ďalej prináša tézu, že „zdá sa, že v našej kultúre neexistuje žiadny racionálny spôsob, ako dosiahnuť morálnu jednotu“. [33] Ilustruje to na príkladoch viacerých morálnych sporoch, v ktorých nie je možné jednoznačne určiť víťaznú pozíciu na základe racionality argumentov. Všetky morálne pozície totiž predkladajú vnútorne koherentné argumentačné línie, argumenty sú teda logicky platné. Premisy obsiahnuté v argumentoch obsahujú normatívne pojmy a odvolávajú sa na niektoré zo všeobecných práv. [34] Prvé princípy, na ktoré sa súperiace argumenty odvolávajú, majú podľa MacIntyru korene v rozličných historických obdobiach a viažu sa k uceleným morálnym koncepciám, z ktorých sú však nesúrodo vytrhnuté a zbavené kontextu, v ktorom dávajú zmysel, nabádajú na dodržanie nejakej morálnej normy alebo pravidla. [35]

3. Aplikácia MacIntyrovho prístupu na aktuálne kultúrno-politické spory

Aplikovaním MacIntyrovho prístupu by sme mohli analyzovať argumenty predkladané jednotlivými tábormi takto: Tábor konzervatívcov sa výrazne odvolával na princíp ochrany života a zdravia ako najvyšší. Zdôvodnenie hodnoty ochrany života bolo odvolaním sa na racionalitu argumentu. V pozadí tejto argumentácie možno rozpoznať neustále odvolávanie sa na najvyšší princíp. Poznaním tohto najvyššieho záväzného pravidla možno vyvodiť, ktoré konanie je morálne správne. Vyvodzujúc z kantovskej maximy bolo v politických riešeniach presadzované prijatie takých pravidiel, ktoré by smerovali k maximálnej miere ochrany ľudských životov. Z macintyrovskej pozície by takúto obhajobu bolo možné opísať ako pokus o zdôvodnenie v rámci encyklopedickej tradície, v ktorej sa hľadá isté rozumové zdôvodnenie pravdy a prvých princípov bez nejakého širšieho metafyzického kontextu. Výber najvyššieho pravidla je náhodný, preto je možné kritizovať aplikáciu takejto metódy do politického rozhodovania. Nezohľadňuje totiž širší morálno-politický kontext, rôznorodosť predstáv o najvyšších hodnotách, o ktoré by sa spoločnosť mala usilovať.

Zástancovia liberálneho tábora čerpali zdôvodnenia svojich politických návrhov

v konzekvencialistickej morálnej teórii. Akcentovali hodnotu slobody, s ktorou sa spája tiež prenesenie významnej miery zodpovednosti a znášania následkov pri konaní jednotlivca. Spoločnosť bola vnímaná ako súčet jednotlivcov s ich zodpovednosťou za ne/dodržiavanie pravidiel smerujúcich k vyváženiu strát a benefitov a akýmsi lavírovaním medzi sumou strát a ziskov v celospoločenskom súčte. Kontext zdôvodnenia tohto prístupu siaha podľa MacIntyry k projektom Milla a Rawlsa akcentujúcim slobodu jednotlivca a možnosti štátu vytvoriť politiku neutrálnu voči rozličným predstavám o dosiahnutí cieľov jednotlivcov. MacIntyre odmieta konzekvencialistickú etiku, ktorá sa zameriava na matematické sčítavanie výsledkov bez pohľadu na cnosti aktéra a jeho zasadenie do širšieho spoločenského rámca, v ktorom sa jeho konanie môže javiť ako zmysluplné. V politickej praxi je takmer nemožné vystaviť finálny účet spojený s bilanciou ziskov a strát.

Charles Taylor popisuje úskalia a neduhy politiky liberalizmu, ktorá sa podľa neho vyznačuje sekularizmom v protiklade k stredovekej predstave spoločnosti konštituovanej od nepamäti platným zákonom.[36] V modernom štáte „je verejnosť združením ľudí, ktoré nie je konštituované ničím iným než spoločným konaním svojich členov spočívajúcim v tom, že výmenou myšlienok sa podľa možnosti dospieva k spoločnému názoru.“[37] V tomto ohľade podobne odmieta liberalizmus i MacIntyre, ktorý upozorňuje na to, že liberalizmus neposkytuje dostatočne široký kontextuálny rámec pre všetky súperiace tradície myslenia tak, ako sám osebe deklaruje. Podľa MacIntyry liberalizmus vylučuje z verejnej debaty tie tradície myslenia, ktoré apelujú na nevyhnutnosť existencie predstavy dobrého ľudského života, v ktorej kontexte by sa hľadali odpovede na riešenie otázok spojených s uplatňovaním politík pre dosiahnutie dobrého ľudského života členmi spoločnosti. Kritizuje liberalizmus, ktorý sa snaží tváriť ako neutrálny rámec, v ktorom by mohol každý jednotlivec realizovať svoju vlastnú predstavu o živote. Podľa MacIntyry je totiž spoločná koncepcia ľudského dobra nevyhnutným predpokladom pre dohodu o morálnych pravidlách, ktoré ako spoločenstvo v konkrétnom historickom kontexte uznávame a z nich vyplývajúcich politických riešení presadzujeme.[38]

Detailnú interpretáciu MacIntyrovho filozofického projektu priniesol Kuna, ktorý sa bližšie zaoberal aj analýzou jeho konceptu tradície a racionality, ktoré sú vzájomne prepojené. „MacIntyrovu pozíciu možno potom charakterizovať tvrdením, že mimo nejakej tradície racionalita neexistuje a racionalita je tak fundamentálne závislá od nejakej tradície racionality, t. j. každé teoretické skúmanie je ustanovené tradíciou.“[39] Ak chceme objasniť príčiny súčasných sporov v morálnych a politických diskusiách prostredníctvom MacIntyrovej perspektívy, je potrebné si uvedomiť, že konflikt je podľa neho nevyhnutným dôsledkom dnešných debát, v ktorých súperia odlišné názorové pozície. Je to tak z viacerých dôvodov. V prvom rade je možné v každej z názorových pozícií rozpoznať určité prvé princípy, na ktoré sa daná pozícia odvoláva. Tým je možné priradiť ju k istému koherentnému celku v rámci dejín myslenia, čo podľa MacIntyry predstavuje tradíciu myslenia. V rámci tejto tradície myslenia možno skúmať konzistentnosť argumentov, celkovú logickosť argumentácie, no tiež kompatibilitu argumentov s tradíciou myslenia, v rámci ktorej táto pozícia vznikla. V druhom rade je podľa MacIntyry konflikt nevyhnutný a potrebný pre životodarnú tradíciu myslenia na to, aby sa mohla ďalej rozvíjať a rásť. Myšlienkové tradície sa počas svojej existencie môžu dostať do ťažko riešiteľných sporov, istých epistemologických kríz. Epistemologické krízy môže tradícia buď prekonať a posunúť sa vpred, čím dokazuje svoju životodarnosť, alebo neprekonať a následne zaniknúť. Nedostatočne podložených a obhájitelných myšlienok sa prekonávajúci krízu možno vzdať. V treťom rade nám môže konflikt medzi súperiacimi tradíciami myslenia pomôcť rozhodnúť, ktorá z nich je presvedčivejšia či už v konfrontácii so svojimi vlastnými kritériami hodnotenia alebo v tom, že dokáže lepšie zodpovedať na základné otázky, ktoré si spoločenstvo kladie než ostatné súperiace tradície myslenia. Pri téme konfliktu a hodnotení súperiacich tradícií myslenia je dôležité poznamenať, že podľa MacIntyry má každá tradícia myslenia svoj vlastný špecifický typ racionality a vlastné kritéria hodnotenia.[40] Zároveň však MacIntyrov koncept rozumového skúmania závislého od tradície možno vnímať ako univerzalistický v tom, že ponúka ním

preferovanú tradíciu myslenia, ktorá je sama nadradená voči ostatným tým, že sa dokázala najlepšie vysporiadať so svojimi problémami, ktorým čelila[41] a súčasne podľa neho dokáže najlepšie reflektovať isté univerzálne platné princípy racionality, ktoré spĺňa.[42] V inom ohľade možno MacIntyrovu teóriu vnímať ako partikularistickú pozíciu, lebo morálne hodnotenia, predstava o dobrom živote a cnostiach nevyhnutných pre jeho dosiahnutie vychádza a dáva zmysel len v konkrétnom sociálno-historickom kontexte.

Záver

Cieľom filozofickej reflexie bolo predstaviť vybrané kultúrno-spoločenské problémy od roku 2020 na Slovensku a pokúsiť sa hlbšie preniknúť do argumentačných stratégií súperiacich názorov. Predstavenie MacIntyrovej teórie, ktorá ponúka odpoveď na otázku, prečo je nemožné dospieť k racionálnej zhode o morálnych otázkach, malo byť prínosné pre lepšie porozumenie povahy sporov a toho, prečo medzi súperiacimi tábormi nie je možná zhoda a občas ani porozumenie. MacIntyrova teória zdôrazňuje potrebu interpretačného rámca zasadeného v tradícii rozumového skúmania, ktorá poskytuje štandardy hodnotenia i kritériá racionality. Prínosom tejto perspektívy môže byť nádej, že súperiace názorové tábory vychádzajúce z odlišných tradícií skúmania môžu byť napriek nesúmerateľným hodnotám a teoretickým rámcom podrobené hodnoteniam i kritike. Ich schopnosť vyrovnáť sa s problémami, ktorým čelia, ukazuje to, nakoľko sú životaschopné a dokážu čeliť rozličným epistemologickým výzvam a krízam.

V závere je možné konštatovať, že diskusia v spoločnosti o morálnych a politických témach je potrebná a pre lepšie porozumenie jednotlivým argumentačným stratégiám je vhodné zasadiť ich do širšieho kultúrno-historického kontextu, teda do tradície myslenia, v rámci ktorej sa utvárali a dávajú zmysel. V tomto sa javí byť MacIntyrov prístup veľmi inšpiratívny.

Literatúra

- FRAŇO, P.: Antické reflexie o pandémie ochorenia COVID-19. In: Ostium, roč. 17, 2021, č. 1.
- GYARFÁŠOVÁ, O., KRIVÝ, V., MESEŽNIKOV, G., VAŠEČKA, M., VELŠIC, M.: *Krajina v pohybe. Správa o politických hodnotách a názoroch ľudí na Slovensku*, IVO, Bratislava 2010.
- HORÁK, O.: Táto krajina nie je pre starých. Minimalizovať počet úmrtí na Slovensku nebol cieľ, vraví bioetik Sýkora o očkovacej stratégii. URL: <https://dennikn.sk/2359545/tato-krajina-nie-je-pre-starych-minimalizovat-pocet-umrti-na-slovensku-n-ebol-ciel-vravi-bioetik-sykora-o-ockovacej-strategii/> (20.09.2021)
- KOVÁČIKOVÁ, K., VÝBEROVÁ, P.: Koronavírus: Od piatka sa zatvoria terasy, lyžiarske strediská zostávajú otvorené. URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/846790/koronavirus-online-slovensko-9-december-2020/> (20.09.2021)
- KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*, Katolícka univerzita v Ružomberku, Ružomberok 2010.
- MACINTYRE, A.: Privatizácia dobra. In: *Filozofia*, roč. 61, 2006, č. 6, s. 489 – 501.
- MACINTYRE, A.: Transformácia liberalizmu na tradíciu, In: Gál, E., Novosád, F. (eds.): *O slobode a spravodlivosti*, Archa, Bratislava 1993.
- MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, Duckworth, London, 1990.
- MACINTYRE, A.: *Whose Justice? Which Rationality?*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana 1988.
- MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, Oikúmené, Praha 2004.
- TAYLOR, Ch.: Liberální politika a veřejnost. In: *Liberální společnost*. Filozofia, Praha 1994.
- ŠOTNÍK, L.: Lekcie slovenskej politiky: rok 2020. URL: <https://dennikn.sk/blog/2209896/lekcie-slovenskej-politiky-rok-2020/> (5.1.2021)
- VAŠEČKA, M., ŽÚBOROVÁ, V., STREČANSKÝ, B., BORÁROSOVÁ, I., GALLO O.: Vybrané zistenia zo štúdie občianska spoločnosť 2019 očami formalizovaných a neformalizovaných skupín. URL:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/vyskum_neziskoveho_sektora_a_obcianskej_spolocnosti/2020/Fokusove%20skupiny.pdf (20.11.2021)

VÝBEROVÁ, P.: Koronavírus: Premiér tvrdí, že ide do boja, minister Krajčí chce rózne opatrenia.

URL:

<https://www.aktuality.sk/clanok/825374/koronavirus-online-slovensko-26-september-2020/>

(20.09.2021)

P o z n á m k y

[1] Realizáciu eseje z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

[2] KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyra*, Katolícka univerzita v Ružomberku, Ružomberok 2010, s. 189.

[3] V prieskumoch z rokov 1997, 1998 a 2000 nasledovala za nezamestnanosťou životná úroveň, kriminalita a organizovaný zločin, zdravotníctvo a morálka. Porov. GYARFÁŠOVÁ, O., KRIVÝ, V., MESEŽNIKOV, G., VAŠEČKA, M., VELŠIC, M.: *Krajina v pohybe. Správa o politických hodnotách a názoroch ľudí na Slovensku*, IVO, Bratislava 2010, s. 36.

[4] V roku 2019 boli za najzásadnejšie problémy v spoločnosti považované „korupcia, polarizácia spoločnosti, celková apatia a frustrácia a nedostatok pozitívnych vzorov“. VAŠEČKA, M., ŽÚBOROVÁ, V., STREČANSKÝ, B., BORÁROSOVÁ, I., GALLO O.: Vybrané zistenia zo štúdie občianska spoločnosť 2019 očami formalizovaných a neformalizovaných skupín. URL:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/vyskum_neziskoveho_sektora_a_obcianskej_spolocnosti/2020/Fokusove%20skupiny.pdf (20.11.2021)

[5] Porov. ŠOTNÍK, L.: Lekcie slovenskej politiky: rok 2020. URL:

<https://dennikn.sk/blog/2209896/lekcie-slovenskej-politiky-rok-2020/> (5.1.2021)

[6] Filozofická esej reflektujúca pandémiu ochorenia Covid-19 sa javí byť v súčasnosti aktuálna a na prínos antickej filozofie pre riešenie pandémie poukazuje FRAŇO, P.: Antické reflexie o pandémii ochorenia COVID-19. In: *Ostium*, roč. 17, 2021, č.1

[7] Tieto dve kategórie sú označené podľa systému presvedčení, ku ktorým sa ich členovia hlásia, a hodnoty, ktoré zastávajú. Hodnoty je možné rozpoznať aj v ich argumentačných líniách a cieľoch, ktoré sa snažili predloženými epidemickými nariadeniami dosiahnuť. Akokoľvek by sme sa pokúšali komentovať politické dianie na Slovensku v roku 2020, vždy bude poznačené interpretáciou komentátora. V snahe o stručný popis a predstavenie názorových prúdov na našej politickej scéne je nutná istá miera zjednodušenia a „onálepkovania“ istých politikov prezentujúcich svoje politické stanoviská. Takéto kategorizovanie bude vždy možné vystaviť kritike a polemike. Okrem dvoch spomenutých táborov je možné identifikovať aj tábor oportunistov, ktorí svoje stanovisko menili podľa nálad spoločnosti či vývoja krivky z preferencií prieskumov. Spomeniem aj tábor deštruktivistov spochybňujúcich akúkoľvek víziu, s ktorou prišli vládne strany pri navrhovaní riešení ako z pandémie vyjsť s čo najmenšími spoločenskými stratami.

[8] VÝBEROVÁ, P.: Koronavírus: Premiér tvrdí, že ide do boja, minister Krajčí chce rózne opatrenia.

URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/825374/koronavirus-online-slovensko-26-september-2020/>

(20.09.2021)

[9] Vo vyjadreniach počas tlačových besied organizovaných na oznámenie stratégie boja s epidémiou ochorenia Covid-19 bolo z členov vlády možné vnímať Igora Matoviča, Mareka Krajčího, Jaroslava Naďa a Romana Mikulca ako zástancov zdôrazňujúcich obhajobu princípu ochrany života a zdravia.

[10] KOVÁČIKOVÁ, K., VÝBEROVÁ, P.: Koronavírus: Premiér tvrdí, že ide do boja, minister Krajčí chce rózne opatrenia. URL:

<https://www.aktuality.sk/clanok/846790/koronavirus-online-slovensko-9-december-2020/>

(20.09.2021)

[11] HORÁK, O.: Táto krajina nie je pre starých. Minimalizovať počet úmrtí na Slovensku nebol cieľ, vraví bioetik Sýkora o očkovacej stratégii. URL:

<https://dennikn.sk/2359545/tato-krajina-nie-je-pre-starych-minimalizovat-pocet-umrti-na-slovensku-nebol-ciel-vravi-bioetik-sykora-o-ockovacej-strategii/> (20.09.2021)

- [12] Tento postoj je v súlade s európskou ľudskoprávnou paradigmou, v ktorej sa nositeľom ľudských práv a slobôd stáva až narodený človek.
- [13] Pri debate o legislatívnej úprave stavu na Slovensku obhajuje zachovanie status quo s odôvodením, že počet potratov postupne v krajine klesá a reštriktívne opatrenia by mohli spôsobiť škody na zdraví žien, ktoré by potraty vyhľadávali na čiernom trhu či v zahraničí.
- [14] MacIntyre odmieta deontológiu a utilitarizmus, súčasné dominantné prúdy normatívnej etiky, a hlási sa k etike cností vychádzajúcej z aristotelovsko-tomistickej tradície. V tomto ohľade je cieľom ľudského života akési neustále hľadanie odpovede na otázku, čo znamená prežiť dobrý ľudský život a ktoré cnosti sú vzhľadom na spoločenský rámec, do ktorého je ľudský život zasadený, potrebné pre dosahovanie dobier. Viac o etike cností v KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*, s. 112 - 135.
- [15] Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*. Oikúmené, Praha 2004, s. 18 - 21.
- [16] Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 34.
- [17] MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 22.
- [18] Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 22.
- [19] Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 21 - 22.
- [20] Termín tradície a racionality ustanovenej tradíciou je MacIntyrom predstavený koncept, ktorý hlbšie analyzoval KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*, s. 136 - 162.
- [21] MacIntyre zdôvodňuje neúspech osvietenských pokusov o obhájenie morálnych noriem odmietnutím aristotelovskej fyziky a metafyziky, ktoré dovtedy poskytovali rámec pre zdôvodnenie morálnych noriem a hodnôt. Odmietnutím tohto rámca sa podľa neho znemožnil úspech akýchkoľvek snáh o racionálne obhájenie a zdôvodnenie morálky. Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 88.
- [22] Porov. MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*. Duckworth, London, 1990, s. 6.
- [23] Utilitarizmus, usilujúc sa o maximalizáciu pôžitku a minimalizáciu utrpenia, si možno všimnúť aj v politických rozhodnutiach, pri ktorých sa dávajú na misku váh pozitívne a negatívne dopady tohto rozhodnutia v snahe nájsť riešenie s najmenším množstvom škody a čo najväčším úžitkom.
- [24] Kantovstvo alebo deontologický prístup sa často prejaví v politických rozhodnutiach, ktoré pri svojich zdôvodneniach apelujú na akýsi najvyšší morálny princíp, ktorý je potrebné dodržať, napr. v príklade s riešením pandémie Covid-19 ide o apel na záchranu ľudských životov a tomuto cieľu majú byť podriadené všetky prostriedky. Porov. KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*, s. 14.
- [25] MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, s. 7 - 8.
- [26] Porov. MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, s. 8.
- [27] Pod označením partikularistická pozícia sa má na mysli taká, ktorá pre zrozumiteľnosť a obhájiteľnosť nevyhnutne potrebuje byť zasadená v širšom kontexte.
- [28] Objasnenie konceptu tradície u MacIntyry je zložité, vo všeobecnosti ju možno považovať za akési morálne východisko jednotlivca, akýsi protiklad k nim kritizovanej osvieteneckej racionalite či obdoba Aristotelovho *polis*. Viac KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*, s. 141 - 142.
- [29] Pre encyklopédiu, ktorej konštituujujúcim textom je deviate vydanie *Encyclopaedia Britannica* a história pre ňu predstavuje jednoliaty progres rozumu, na ktorom má byť postavená moderná veda a filozofia. V jednej línii a historickej jednote tak možno pospájať rozumové skúmanie Sokrata, Platóna, Aristotela, Descarta a Kanta. Podľa MacIntyry spája encyklopédiu a genealógiu to, že vnímajú históriu ako jednoliaty na seba nadväzujúci celok. Kým encyklopédia vidí naprieč históriou pokrok, genealógia v nej rozpoznáva potláčajúcu a deformujúcu funkciu, v ktorej rozum slúži skrytým záujmom vôle k moci. Porov. MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, s. 58.
- [30] Genealógia reprezentovaná dielom Nietzscheho *Zur Genealogie der Moral*, ktorý sa vymedzuje voči dovtedajšiemu obrazu inštrumentálnej pravdy a kritizuje encyklopedistov, že poznanie, povinnosť či spravodlivosť sú len nerozpoznané túžby slúžiace nepriznanému účelu. Genealógia upozornila na to, že neexistuje pravda osebe, iba pravda z určitého uhla pohľadu, z partikulárnej pozície. Nietzsche odmietol judaizmus, kresťanstvo, kantovstvo, utilitarizmus a toto odmietnutie sa

MacIntyroví javí ako univerzálne a nepartikularistické. Porov. MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, s. 35 – 36.

[31] Tu sa má na mysli aristotelovsko-tomistická tradícia myslenia, ktorá je podľa MacIntyru racionálne nadradená voči ostatným a označuje ju skrátene ako *tradícia*. Medzi konštituujúce texty *tradície* zaraduje MacIntyre encykliku pápeža Leva XIII. *Aeterni Patris*. Porov. MACINTYRE, A.: *Three Rival Versions of Moral Enquiry*, s. 349 – 350.

[32] Porov. MACINTYRE, A.: *Whose Justice? Which Rationality?*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana 1988, s. 349 – 350.

[33] MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 16.

[34] Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 18.

[35] Porov. MACINTYRE, A.: *Ztráta ctnosti*, s. 20.

[36] Porov. TAYLOR, Ch.: Liberální politika a veřejnost, In: Liberální společnost. Filosofie, Praha 1994, s. 28.

[37] TAYLOR, Ch.: Liberální politika a veřejnost, s. 28.

[38] Porov. MACINTYRE, A.: Privatizácia dobra, In: *Filozofia*, roč. 61, 2006, č. 6, s. 494.

[39] KUNA, M.: *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*, s. 148.

[40] MacIntyre odmieta myšlienku univerzálnej preložiteľnosti textov jednej tradície myslenia do druhej tradície myslenia. Zaoberá sa však podmienkami porozumenia medzi dvomi odlišnými tradíciami. K dostatočnému porozumeniu inej než mojej vlastnej tradície môžem dospieť aj tak, že sa naučím jazyk cudzej tradície ako svoj druhý materinský jazyk. Takýmto spôsobom môžem v cudzej tradícii čerpať inšpiráciu, môže byť zdrojom poznania pri riešení epistemologickej krízy v mojej vlastnej tradícii. Poznajúc jazyk cudzej tradície, jej racionalitu skúmania a štandardy hodnotenia pre dostatočné rozumové zdôvodnenie, môžem tiež kritizovať cudziu tradíciu skúmania. Túto MacIntyrovu pozíciu v morálnej teórii možno nazvať partikularistickou, lebo podľa neho neexistuje akýsi univerzálny pohľad zvonka, je nemožné hodnotenie tradície mimo jej vlastný kontext, jej racionalitu skúmania. Porov. MACINTYRE, A.: *Whose Justice? Which Rationality?*, s. 166, 327 – 328, 372.

[41] Epistemologické krízy, ktoré modifikovali tradíciu myslenia a pomohli jej tak zvládnuť odpovede na otázky, ktoré boli ťažko riešiteľné. Takúto intelektuálnu nadradenosť voči ostatným tradíciám rozumového skúmania má podľa MacIntyru aristotelovsko-tomistická tradícia, ktorú nazýva *tradícia*, a je to preto, že sa najlepšie dokázala vyrovnáť s vnútornými konfliktmi, ktorým čelila, a poskytuje podľa neho najpresvedčivejší rámec pre zodpovedanie otázok morálky.

[42] Tu sa majú na mysli najmä isté prvé princípy logickosti ako napríklad zákon vylúčenia tretieho, zákon sporu atď.

Mgr. Gabriela Zelenáková, PhD.

e-mail: gabinkablue@hotmail.com